

Щиро вітаємо заступника директора з наукових питань Державного підприємства «Державний науково-технічний центр з ядерної та радіаційної безпеки», головного редактора журналу «Ядерна та радіаційна безпека», доктора технічних наук, професора Носовського Анатолія Володимировича з 60-річчям!

Носовський Анатолій Володимирович

Анатолій Володимирович Носовський народився 2 січня 1954 року в м. Маріїнську Кемеровської області (Росія). Після закінчення 1973 року Ленінградського електротехнічного медичного технікуму був направлений на роботу до Науково-дослідного технологічного інституту (НДТІ) Міністерства середнього машинобудування СРСР, де розпочав свій трудовий шлях як лаборант-дозиметрист служби радіаційної безпеки комплексу експериментальних ядерних енергетичних установок. Закінчивши в 1978 році факультет біологічної та медичної кібернетики Північно-Західного політехнічного інституту в Ленінграді, продовжив свою діяльність у НДТІ, займаючись питаннями радіаційного захисту та радіаційного контролю на суднових ядерних енергетичних установках. Особливий науковий інтерес у цей період часу виявляв до проблем створення й відпрацювання практичних методів радіаційного технологічного контролю та організації радіаційного захисту на атомних підводних човнах. За його безпосередньої участі були розроблені й впроваджені в практичну експлуатацію автоматизована система контролю полонію-210 у рідких технологічних середовищах, установка контролю герметичності оболонок паливних елементів активної зони реактора, система радіаційного контролю реакторної установки з рідкометалевим теплоносієм, комплект методичних рекомендацій з дослідження стану радіаційної безпеки на суднових ядерних енергетичних установках.

У 1986 році А. В. Носовський був відряджений на ліквідацію наслідків Чорнобильської аварії, де в складі спеціалізованої організації УБ-605 Мінсередмаша СРСР опікувався питаннями забезпечення радіаційного захисту під час будівництва об'єкта «Укриття» та підготовки до післяаварійного пуску енергоблоків Чорнобильської АЕС. Під його безпосереднім керівництвом досліджувалася радіаційна обстановка в місцях проведення будівельних та відновлювальних робіт, розроблялися й впроваджувалися організаційні та технічні заходи, спрямовані на забезпечення радіаційної безпеки. Завдяки чіткій організації та застосуванню науково обґрунтованих методів, усі роботи із створення об'єкта «Укриття» та пуску енергоблоків Чорнобильської АЕС були виконані в строк і без перевищення дозволених доз опромінення персоналу. За це Носовський А. В. був нагороджений Почесною грамотою та нагрудним знаком Міністерства середнього машинобудування СРСР.

Із 1988 по 1998 рік працював на Чорнобильській АЕС, пройшовши шлях від старшого інженера цеху радіаційної безпеки до заступника генерального директора, вирішуючи практичні питання забезпечення радіаційної безпеки експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС та об'єкта «Укриття» і одночасно проводячи наукові дослідження у сфері радіаційного захисту. З актуальних

проблем радіаційного захисту на атомних електричних станціях захистив 1995 року кандидатську, а 2002 — докторську дисертації в Одеському державному політехнічному університеті.

Анатолій Володимирович Носовський входить до плеяди вітчизняних учених, науковій творчості яких характерне тісне поєднання фундаментальних теоретичних знань з вирішенням практичних завдань. Під час роботи на Чорнобильській АЕС він забезпечував наукове супроводження програм підвищення безпеки енергоблоків з реакторами РБМК. Під його керівництвом був розроблений і впроваджений у практичну діяльність унікальний метод азотної продувки контуру системи управління захистом реакторної установки, що дало змогу значно зменшити радіоактивні викиди в атмосферу в процесі експлуатації енергоблоків атомних станцій. Ним були ініційовані та науково обґрунтовані заходи щодо оптимізації захисних бар'єрів санітарно-пропускного режиму на маршрутах руху персоналу Чорнобильської АЕС, що суттєво зменшило фінансові витрати без зниження загального рівня безпеки.

На Носовського А. В. було покладено наукове та методичне керівництво групою фахівців з розрахунків, оцінки, прогнозування й реконструкції доз зовнішнього та внутрішнього опромінення осіб, які брали участь у ліквідації наслідків аварії, та населення, яке зазнало впливу іонізуючого випромінювання. Розроблені у співпраці з професором Ліхтарьовим І. А. методи ретроспективного відновлення доз опромінення персоналу та населення були покладені в основу створення методичної бази і широко застосовуються в практичній дозиметрії.

Великий внесок Анатолій Володимирович вніс у розвиток методів аварійного планування та реагування. На основі результатів аналізу Чорнобильської аварії ним була запропонована концепція створення центру управління

протиаварійними діями на атомних станціях. На даний час побудований відповідно до цієї концепції об'єкт використовується як резервний кризовий центр для всіх атомних станцій України. Ця діяльність Носовського А. В. була відзначена обранням його дійсним членом Академії будівництва України.

За особистою ініціативою А. В. Носовського в структурі Чорнобильської АЕС був створений відділ радіоекології, який виконував радіоекологічні дослідження як на майданчику атомної станції, в зоні відчуження, так і на території м. Славутич. Саме цей відділ здійснював функції наукового керівництва дезактиваційними роботами на територіях м. Славутич, які зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Згодом цей відділ увійшов до складу Міжнародної радіоекологічної лабораторії, створеної під науковим керівництвом А. В. Носовського в кооперації з вченими Саванна-Ріверської екологічної лабораторії США, яка на даний час виконує низку унікальних дослідницьких програм і забезпечує доступ вченим усього світу до об'єктів зони відчуження Чорнобильської АЕС.

Після прийняття політичного рішення про виведення Чорнобильської АЕС з експлуатації А. В. Носовський сконцентрував діяльність на науковому супроводженні процесу підготовки і планування робіт зі зняття з експлуатації енергоблоків з реакторами РБМК. Спільно з фахівцями Департаменту енергетики США і Тихоокеанської північно-західної національної лабораторії США він створив у м. Славутич Лабораторію міжнародних досліджень і технологій, яку очолював з 1998 до 2004 року. Лабораторією провадилися дослідницькі роботи та розроблялися методичні рекомендації, які лягли в основу проектної документації зі зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС. За ці роботи А. В. Носовський у 2000 році був нагороджений Почесною грамотою та нагрудним знаком Кабінету Міністрів України.

Виконуючи дослідницькі програми і займаючись організаційною науковою діяльністю, А. В. Носовський активно проводить просвітницьку та педагогічну роботу. За його ініціативи та особистої участі в м. Славутич створено філії Чернігівського державного інституту економіки та управління і Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» з необхідною лабораторною, методичною та навчальною базою, сформовано кваліфікований професорсько-викладацький колектив. Тепер жителі м. Славутич та співробітники Чорнобильської АЕС мають змогу отримати вищу освіту безпосередньо в Славутичі. Ця діяльність відзначена почесними грамотами Президії Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України. У 2006 році А. В. Носовському присвоєно вчене звання професора кафедри атомних електричних станцій та інженерної теплофізики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Під його науковим керівництвом захищено дві докторські й вісім кандидатських дисертаційних робіт.

Із 2004 року по цей час Носовський А. В. працює в Державному науково-технічному центрі з ядерної та радіаційної безпеки на посаді заступника директора з наукових питань. Його наукова та організаційна діяльність пов'язана з розробками й прикладними дослідженнями у сфері регулювання та забезпечення безпеки об'єктів атомної енергетики за напрямками, визначеними Держатомрегулюванням та рекомендованими Відділенням ядерної фізики та енергетики НАН України. Коло його

обов'язків охоплює питання підготовки аналітичних та інформаційних матеріалів про стан ядерної та радіаційної безпеки в сфері використання ядерної енергії, науково-технічної підтримки ліцензування та дозвільної діяльності стосовно зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС, перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, експлуатації науково-дослідних реакторів, поводження з відпрацьованим ядерним паливом та радіоактивними відходами, використання джерел іонізуючого випромінювання в медицині та промисловості. Він є науковим керівником ряду науково-дослідних програм і проектів. За забезпечення наукового супроводження робіт з пуску в експлуатацію енергоблоків Хмельницької та Рівненської АЕС нагороджений у 2004 році нагрудним знаком «За вагомий внесок у розвиток атомної енергетики України» Національної атомної енергогенеруючої компанії «Енергоатом».

Велику увагу А. В. Носовський приділяє поширенню знань у сфері радіаційної безпеки — надзвичайно важливому для розвитку в Україні ядерних технологій та забезпечення безпеки життєдіяльності населення питанню, що отримало особливий суспільний резонанс після Чорнобильської аварії. Він є автором 17 монографій (дві з яких перевидано в США англійською мовою) та навчальних посібників для студентів вищих навчальних закладів і понад 220 наукових статей з питань радіаційного захисту, радіоекології, зняття з експлуатації, перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему. Розроблені А. В. Носовським методики, навчальні посібники, інструкції, нормативні документи, методичні рекомендації та практичні керівництва широко використовуються на підприємствах атомної галузі України та інших країн.

2006 року Національна академія наук України призначила Носовського А. В. головним редактором книжкової серії наукових та навчальних видань «Безпека атомних електричних станцій», дванадцять з яких на цей час вийшли друком і користуються попитом вітчизняних і закордонних спеціалістів у ядерній енергетичній галузі, а також викладачів і студентів вузів. У 2012 році постановою президії Національної академії наук України Носовський А. В. нагороджений відзнакою «За професійні досягнення».

Анатолій Володимирович є почесним членом, а також членом правління Українського ядерного товариства України, членом вченої ради Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», спеціалізованої вченої ради Інституту проблем безпеки атомних електричних станцій Національної академії наук України, науково-технічної ради Державної інспекції ядерного регулювання України, експертної ради Міністерства освіти і науки України, редакційних колегій журналів «Енергетика та електрифікація», «Проблеми безпеки атомних електростанцій і Чорнобиля», «Ядерна енергетика та довкілля», головним редактором журналу «Ядерна та радіаційна безпека».

Вітаючи Анатолія Володимировича з ювілеєм, бажаємо йому міцного здоров'я, творчих успіхів та подальшої плідної наукової та педагогічної діяльності на благо розвитку ядерної енергетичної галузі України.

*Колектив Державного підприємства
«Державний науково-технічний центр
з ядерної та радіаційної безпеки»*

Редакція журналу «Ядерна та радіаційна безпека»